

Jak málo umíme i ve věku informací posoudit, co z každodenního dění je skutečně významné, co v sobě skrývá zárodky budoucnosti...

Memento

Dodnes vyvolává pojem uranový průmysl u mnoha lidí řadu nezodpovězených otázek a dohadů, falešných představ či iluzí. Nadměrné množství šachet s krátkou životností značně prodražovalo těžbu, ale blahobyt, který dnes staví na odiv některé naftařské emiráty, by u nás nenastal, ani kdyby těžba uranu probíhala od samého počátku v podmínkách tržní ekonomiky. Jediné, co by se pozitivně projevilo, by byla podstatně menší ložisková prozkoumanost našeho území, řada dolů by nebyla těžena selektivně, nýbrž komplexně (tj. včetně doprovodných nerostných surovin, např. barevných kovů) a nejspíše by v omezené míře probíhala dodnes. Uran by se možná i komplexně zpracovával, od vytěžení rudy až po vlastní výrobu palivových článků do jaderných elektráren. Nezanedbatelná by určitě byla i menší zátěž životního prostředí.

Po ukončení druhé světové války se sice stal uran strategickou surovinou, ale eminentní zájem o něj měly pouze USA a SSSR. Bez problémů si tehdy uran mohly zajistit pouze Američani, Sověti do roku 1945 takové možnosti neměli. Za námi dodávaný uran Sovětský svaz skutečně platil, zpočátku i hodně a nerad, zejména ve formě obilí a jiných potravin či zboží, obchodovatelných v dolarech. Později za uran přicházelo zboží, které ve vzájemné obchodní výměně nebylo ničím zvláštním, a letadla, tanky, děla či jiný vojenský materiál. Odmítnout nebo omezit dodávky mnohdy zastaralých zbraní bylo v padesátých letech politicky nemožné. „Krvelačný“ západní imperialismus a „nutná“ obrana socialistického bloku byly „pádné“ důvody. Zbrojní průmysl SSSR proto jen vzkvétal.

Jáchymovské doly se rychle rozrostly v protěžovaný kolos hospodářského odvětví, který byl doslova „státem ve státě“. Výlučnost uranového průmyslu spočívala především v přísném utajování jeho činností a jeho přímém řízení nejen našimi, ale zejména sovětskými odborníky. Je neuvěřitelné, že nehladě na všechny organizační změny, kterými odvětví prošlo, byla nejvyšší výkonná moc v uranovém průmyslu od listopadu 1945 až do roku 1990 soustředěna v rukách pražské Stálé smíšené československo-sovětské komise.

Cesta, založená na přehlížení racionálních principů zkoumání a otvírky ložisek nerostných surovin, na provádění ohromných objemů důlních prací s nevykonným technickým vybavením, na velkém nasazení manuální práce a primitivních nástrojů s podstatným podílem nucené práce spolu s všeobecně nízkou produktivností mineralizovaných struktur, vyústila ve vysoké náklady na jednotku produkce (zejména Jáchymov a Horní Slavkov). Hospodářskou situaci čs. uranového průmyslu a jeho rozvoj v padesátých letech zachránily až mimořádně příznivé poměry příbramského revíru.

Rovněž cena našeho uranu vyváženého do SSSR prudce klesala. Od 1 590 Kčs za kilogram v roce 1950 k 620 Kčs v roce 1960, při odhadnutém desetiletém průměru kolem 980 Kčs za kilogram.

Z uvedených hodnot lze usuzovat, že při celkovém vývozu 17 070 tun uranu v padesátých letech jsme za dodávky získali přes 16,7 miliard Kčs. Relativně příznivá cena uranu ve druhé polovině padesátých let způsobila, že tato léta byla pravděpodobně posledním obdobím, ve kterém byl finanční výnos z vývozu uranu v přibližné rovnováze s náklady. Tato zdánlivě pozitivní bilance se však v příštích obdobích zcela zvrátila v náš neprospěch.

Po přemístění ředitelství n. p. Jáchymovské doly do Příbrami a ukončení těžby ve vlastním jáchymovském revíru se během 60. let změnila struktura oboru a po více než 20 letech se změnil název. K 1. 7. 1967 se n. p. Jáchymovské doly transformoval na Československý uranový průmysl (ČSUP), s generálním ředitelstvím v Příbrami. Ústředním orgánem státní správy pro řízení této VHJ (výrobní hospodářská jednotka) se stalo federální Ministerstvo paliv

a energetiky. Oborový podnik ČSUP tvořilo šest odštěpných závodů, dva národní podniky, dvě účelové organizace a Závod pro výstavbu chemické úpravny Mimoň.

Příbram, lépe řečeno příbramský rudní revír, vyprodukovala téměř 50 000 t uranu (1950-1990), Zadní Chodov téměř 10 000 t (1952-1991), a v r. 2010 ještě činné uranové doly Dolní Rožínka přes 17 000 t (od r. 1953-dosud) a Hamr na Jezeře 22 000 t (od r. 1967-dosud). Na celkovém našem vývozu uranu do Sovětského svazu v letech 1945-1989 se jáchymovský revír, s celkovou produkcí okolo 7 200 tun uranu, podílel jen sedmi procenty.

Pro srovnání lze uvést, že i v německé části Krušných hor byla postupem času těžena řada ložisek uranu. Nejvýznamnější bylo ložisko Niederschlema-Albenrode, které poskytlo celkem 80 545 t uranu. Následují Oberschlema se 7 407 t, Johanngeorgenstadt s 3 595 t a Annaberg s 1 590 t. Celkově bylo získáno z německé i české části Krušných hor 103 521,2 tun uranu.

Od počátku padesátých let význam uranu nadále stoupal a zájem o něj začínal mít celý svět. Projevovalo se to i na jeho světových cenách, které byly podstatně vyšší než ceny v následujících šedesátých a sedmdesátých letech. Jeden kilogram uranu se v padesátých letech prodával v průměru za 26-28 amerických dolarů, v šedesátých letech cena kolísala kolem 22-24 dolarů. V první polovině sedmdesátých let se za jeden kilogram uranu platilo šestnáct až osmnáct amerických dolarů.

Sovětský zájem uvedl v roce 1945 v život hornické odvětví, které Československé republice nic dobrého nepřineslo. Ve vedení uranového průmyslu se již v padesátých letech vytvořila vlivná lobby, která zajišťovala příliv financí až do roku 1990. V letech 1966 až 1989 bylo do uranového průmyslu vloženo neuvěřitelných 37,6 miliard Kčs dotací. I to ukazuje na rozsah prací spojených s těžbou uranu. Likvidace následků těžby bude trvat desetiletí a rozpočet České republiky zatíží nemalou měrou, v absolutních číslech mnohem vyšších než u uvedených dotací.

Na území České republiky bylo nalezeno a prozkoumáno 164 ložisek a rudních výskytů uranu, z nichž 66 bylo následně těženo. Mezi největší patřila ložiska Příbram, Rožná, Stráž, Hamr, Zadní Chodov a Jáchymov.

Celková produkce uranu za období let 1945–2009 přesáhla 110 tisíc tun, čímž se Česká republika historicky zařadila na 9. místo mezi největší producentské státy – za USA, Kanadu, Německo, JAR, Austrálii, Ruskou federaci, Kazachstán a Uzbekistán.

Hej, vy hory Krušné,

hej vy hory české,

Bohem požehnané, bývaly jste hezké.

Bývaly jste, nejste, co vás nyní kazí?

Ty ostnaté dráty, jež po kopcích se plazí,

ty ostnaté dráty a za nimi v lágrech

tisíce je muklů v trestaneckých hadrech.

Tiše šumí lesy, k nebi čnějí hory,

smutně dívají se na ty lidské tvory,

jak hladoví, zmrzlí, ze šichty se valí,

kolem červená se stráž se samopaly.

A ty šachty dole, kdyby mluvit mohly,

snad svědomím světa dávno už by pohly.

Hej, vy hory Krušné,

křičte, křičte k světu,

na co ještě čekáte, vždyť my hymne tu!

uranová muklovská